

PracticalWisdom#19

VITA YA MKOMBOZI WA FAMILIA

■ Jinsi ya Kuzishinda Changamoto
Zinazomkabili Mtu Anayetaka kuitoa familia yake
kwenye Umasikini.

JOEL ARTHUR NANAUKA

Vita Ya Mkombozi Wa Familia

Jinsi Ya Kuzishinda Changamoto Zinazomkabili Mtu
Anayetaka Kuitoa Familia Yake Kwenye Umaskini.

Joel Arthur Nanauka

©Julai 2022 Joel Arthur Nanauka

Kitabu hiki kimeandaliwa na Joel Nanauka, kikiwa ni cha kumi na tisa katika mfululizo wa programu ya Practical Wisdom.

Haki zote zimehifadhiwa. Huruhusiwi kunakili, kudurufu au kutumia sehemu ya kitabu hiki bila idhini ya mwandishi. Kufanya hivyo itakuwa ni ukiukwaji wa haki za mwandishi, na ukiukwaji wa taratibu hii unaweza kupelekea mashitaka toka kwa waandaaji wa kazi hii.

Joel Arthur Nanauka

Dar-Es-Salaam, Tanzania. East Africa

Simu: +255 756 094875 / 0745 252 670

Barua pepe: jnanauka@gmail.com

Tovuti: www.joelnanauka.com

Kimesanifiwa na **INFINITE PRESS**

Simu: +255 757 400 948

Barua pepe: praisearnold.pa@gmail.com

Kwa kushirikiana na

Andrew Rwela

Simu: 0743 200 738

Barua pepe: rwelaandrew@gmail.com

Yaliyomo

Utangulizi:	01
Sura Ya Kwanza: Aina 5 Za Mipaka Ambayo Familia Huwekewa.	05
Sura Ya Pili: Visa na Mikasa Anayokutana Nayo Mkombozi Wa Familia.	21
Sura Ya Tatu: Njia 4 Ambazo Mungu Huwa Anazitumia Kumuinua Mkombozi Wa Familia.	33
Sura Ya Nne: Vita 5 Kubwa Ambazo Kila Mkombozi Wa Familia Lazima Azishinde.	40
Sura Ya Tano: Mambo Unayotakiwa Kufanya Ili Uikomboe Familia Yako.	56
Hitimisho	69
Kuhusu Mwandishi	71

Utangulizi

Umeshawahi kujiuliza, kwa nini kuna familia ambazo ndugu wote kwenye familia wanaonekana wanastawi na kuna zingine ambazo inaonekana kama wanaandamwa na mabalaa ya aina mbalimbali na hakuna ndugu ambaye amefanikiwa kufika juu sana?

Unachotakiwa kuelewa ni kuwa, kwenye kila familia ambayo unaona imefanikiwa, haikuwa hivyo mwanzoni, ila kuna wakati fulani aliibuka mtu aliyefanikiwa kubadilisha historia ya familia husika. Mtu huyu anaitwa mkombozi wa familia.

Kama unataka kubadilisha historia ya familia yako, ni lazima aidha wewe au mtu mwingine aibuke kuwa mkombozi wa hiyo familia.

Bila hivyo, inamaanisha kuwa matatizo waliyopitia babu zako na wazazi wako na ambayo kwa sasa unapitia wewe, yataendelea hadi kwa watoto wako.

Mungu huwa anatumia mtu kubadilisha historia ya watu wengine kwenye familia husika. Jukumu la kufanya hivyo huwa ni zito na lenye changamoto nyingi, ila ushindi wake huwa unajenga msingi mpya wa familia husika vizazi kwa vizazi.

Kwenye kitabu hiki utajifunza jinsi ambavyo wengine wamefanikiwa kubadilisha historia za familia zao na ambavyo wewe pia unaweza kubadilisha historia ya familia yako.

See You At The Top

Mkombozi Wa Familia Ni Mtu Wa Namna Gani?

Kwenye kila familia, ili waweze kuvuka mstari usioonekana uliochorwa kwao unaowazuia kufanikiwa, ni lazima atokee mtu wa kuchukua jukumu hilo.

Mara nyingi mtu huyu anakuwa amebeba moyoni mwake kiu ya kuona familia yake inatoka kwenye changamoto ambayo wamekuwa nayo kwa muda mrefu.

Kwa sababu hii, hata kama kila mtu anakuwa hayuko tayari kufanya kitu cha ziada kwenye familia husika, utakuta mtu huyu anajitoa kwa hali na mali ili kuleta ukombozi wa familia yake.

Mtu huyu huwa ni kama anaamua kujitwika mizigo ya familia na huwa anageuka kuwa ni tegemeo kwenye familia husika. Kumbuka kuwa sio lazima ndio awe tajiri kuliko wote, kwa sababu inawezekana kabisa mtu akawa ana pesa kuliko wote ila asiwe na mzigo wa kuwa mkombozi wa familia.

Ila akawepo mwingine mwenye kidogo chini yake lakini akawa ndiye haswa mkombozi wa familia.

Kuna familia huwa zinapata neema ya kuwa na mkombozi zaidi ya mmoja kwa wakati mmoja, ila ni mara chache sana.

Mara nyingi kwenye familia, kwa kila kizazi kuna mtu huwa anaibuka kuwa ndiye mkombozi. Kuna wakati unaweza kupita muda mrefu kabla ya mkombozi wa familia hajatokea, ndio maana anapotokea tu ni muhimu sana kufanya kwa sehemu yake kwa uaminifu sana.

Mzigo wa kuikomboa familia anaopewa mkombozi wa familia, huwa ni mzigo wa kuanzia ndani ya moyo wake na mara nyingi watu wanaweza kumshangaa kuwa anashughulika na watu wasio na shukrani, ila yeye anakosa utulivu hadi aone mabadiliko anayoyatamani yawe yametokea.

Sura Ya Kwanza

Aina 5 Za Mipaka Ambayo Familia Huwekewa

Kila Familia Kuna Mpaka Umewekwa Ili Wasivuke, Ya Kwako Imewekewa Mpaka Upi?

Kwenye kila familia kuna mstari mwembamba usioonekana kwa macho ya kawaida ambao huwa umechorwa ili watu wa familia hiyo wasivuke.

Kama hatatokea mtu yeyote atakayechukua jukumu la kuisaidia familia hiyo kuvuka huo mstari, basi vizazi hadi vizazi Watoto wataendelea kurithishana matatizo endelevu katika ukoo.

Kabla haujaanza kazi ya kuwa mkombozi kwenye familia yako ni lazima ujue mstari ambao umekuwa mpaka wa mafanikio ya familia yako, na watu wengi wameshindwa kuuvuka.

Ukiangalia kuanzia babu yako, baba na mama yako na ndugu zako wengine utauona mstari huu ambao unawakwamisha. Hebu angalia katika maeneo haya hapa chini, kwenu upo upi?

a. Elimu na Kazi

Kuna familia ambazo mpaka wao mkubwa umewekwa kwenye Elimu na Kazi. Familia hizi kwa kawaida unakuta watu hawamalizi shule huwa wanaishia njiani.

Wakati mwingine wanaacha wenyewe au wakati mwingine huwa wanafukuzwa kwa makosa ya utovu wa nidhamu. Ni kawaida kwa watu kuacha shule na familia huwa haishtuki wala haichukulii kama ni jambo la ajabu.

Mara nyingi watoto wa familia za namna hii huwa wanakuwa watukutu sana na wanaanza kujihusisha katika wizi, ukorofi wakati wakiwa na umri mdogo.

Si ajabu kukuta watu katika familia hii wanaanza kukabiliana na mashtaka mahakamani au kufungwa wakiwa katika umri mdogo.

Ikitokea mtu amefanikiwa kumaliza shule, basi atakutana na changamoto ya kutopata kazi kwa muda mrefu. Yaani atazunguka na cheti chake kila mahali lakini hapati nafasi.

Wakati mwingine anaweza kuwa amefaulu vizuri au anajuana na watu wanaoweza kumsaidia ila anajikuta hasaidiwi.

Mtu aliyewekewa mipaka kwenye eneo hili la kazi, atajikuta akipata kazi anafukuzwa kwa jambo la kushangaza, au kampuni ikipunguza wafanyakazi naye anakuwepo pia.

Kiufupi hawezi kutulia kwenye kazi fulani aliyoipata kwa muda mrefu, anakuwa mtu mwenye mahangaiko ya kazi kuanzia ujana wake hadi uzee wake.

b. Mahusiano Na Familia

Mstari huu kwenye familia huwa unahusisha changamoto zisizoisha kwenye mahusiano. Ukiiangalia familia ya namna hii wanaweza kuwa wamesoma au wana pesa lakini kwenye eneo la mahusiano kunakuwa na vurugu za kila aina na huwasababishia watu wa familia hiyo wasifurahie kabisa maisha yao.

Katika familia za namna hii ni kawaida sana kukuta watu wana watoto wa nje, unakuta karibu kila mwanaume ana mtoto wa nje na imekuwa ni jambo la kawaida.

Watu kuzaa kabla ya kufunga ndoa sio jambo la kushangaza kabisa, na huwa halishtui pale linapotokea. Kunakuwa na wasichana wengi ambao unakuta wanazaa wakiwa bado wanafunzi au wakiwa na umri mdogo sana.

Si ajabu kabisa kwenye familia za namna hii, kukuta wanawake wakiwa na umri mkubwa ila wanataka kuolewa na mahusiano yao huwa yanaishia njiani. Unakuta wapo wengi sana waliosoma vizuri, wana kazi nzuri au wanabiashara zao nzuri, ila huwa hawafanikiwi kabisa kupata wenza wa maisha yao.

Unakuta kuna wanawake wengi watu wazima kwenye familia hizi ila hawako kwenye ndoa, na wengine wanaishia kuzaa tu watoto na kuwa “**single mothers**”.

Wale wanaofanikiwa kuolewa kwenye familia za namna hii, huwa wanakuwa na ndoa zenye mateso sana yasiyoisha. Huwa wanakuwa watu wa kupigwa kwenye ndoa zao au kama hawapigwi basi wanakuwa sio wenye furaha kabisa.

Kwenye ndoa za familia za namna hii, ugomvi huwa hauishi kabisa na kila wakati huwa ni watu wa kupatanishwa. Wanaweza kuwa na mali ila hawazifurahii kabisa.

Mara nyingine wao ndio wanakuwa wameolewa ila wanaofaidi mali ni wanawake/wanaume wengine.

Familia za namna hii kuolewa na kuachwa au kuoa na kuacha ni kitu cha kawaida kabisa. Yaani watu wanaweza kuoa na kuacha mara nyingi iwezekanavyo au kuolewa na kuachika na kuolewa tena mara nyingi sana. Pia sio kitu cha ajabu watu waliofunga ndoa kutengana kwa muda mrefu bila kujali chochote.

Moja ya kitu ambacho hauwezi kukikosa kwenye familia za namna hii, ni watu kuzaa na waume/wake za watu wengine. Watu kuwa na watoto nje ya ndoa zao huwa ni jambo la kawaida sana.

Wengine wanafanikiwa kuingia kwenye ndoa, ila suala la kupata mtoto huwa ni vita kubwa sana. Yaani, unakuta wengi wanahangaika kwa muda mrefu kupata watoto, wanakuja kuwapata umri ukiwa umeshaenda sana au hawawapati kabisa.

Kuna familia ambazo wakifanikiwa kupata watoto basi lazima kuwemo mtoto mwenye matatizo makubwa ambayo yatachukua rasilimali nyingi za familia, anaweza kuzaliwa mtoto ila akawa mgonjwa kwa muda mrefu sana, au anakuja na ulemavu fulani, anapata matatizo ya akili n.k yaani ukiangalia kwenye kila ndugu hautawakosa watoto wa namna hii.

Ukiona hivyo, jua kuwa, huu ni mstari umechorwa kwenye familia husika.

Ugomvi wa ndugu ni kitu huwezi kukikosa kwenye familia za namna hii. Utakuta ndugu na ndugu hawaongei wala hawasalimiani kabisa.

Unakuta kuna makundi ya ndugu upande mmoja na wengine upande mwingine. Kwenye familia hizi sio ajabu kabisa kusikia ndugu wamerushiana maneno/matusi, wamepigana au wameshtakiana polisi au kupelekana mahakamani.

Ndugu kwenye makundi yao huwa wanaishia kurogana au wengine wanafikia hatua ya kuuwana kabisa.

c. Vifo Kabla Ya Wakati

Mstari huu umeleta huzuni kwenye familia nyingi sana. Ukiukuta kwenye familia ni pale watu ambapo wanakufa wakiwa na umri mdogo.

Ukiangalia utakuta kuna miaka fulani hakuna mtu anaivuka kwenye familia yaani hata wanayemuita mzee zaidi katika familia yao ukiangalia umri wake sio mkubwa sana, kwa sababu wengi huwa hawavuki umri fulani.

Familia za namna hii huwa zinakuwa zimejaa watoto yatima wengi sana ambao wazazi wao wanakuwa wamekufa mapema kabla ya wakati wao.

Wengi katika familia hizi huwa wanakufa aina ya vifo visivyo vya kawaida, yaani vifo vyao huwa vinakuwa vya ghafla sana kama vile ajali au kwa magonjwa yasiyotarajiwa.

Mara nyingi huwa hawaugui kwa muda mrefu kabla hawajafa, na kwa sababu hiyo huwa hawapati muda wa kujipanga.

Kinachoumiza zaidi kwenye familia za namna hii ni kuwa, watu wengi huwa wanakufa wanapokuwa karibu na kufanikiwa.

Yaani unakuta mtu ndio anakaribia kumaliza shule, au ndio ameanza tu kazi, au anataka kupandishwa cheo au ameanza kuinuka kwenye biashara yake au ameanza kung'ara kwenye kipaji chake ndipo anakufa ghafla.

Ukiona matukio haya yanajirudia kwenye familia yako ina maana ni mstari umechorwa ambao watu hawatakiwi kuuvuka.

d. Kukataliwa

Mpaka mwingine hatari ambao familia inaweza kuwekewa, ni hali ya kukataliwa kwenye mambo mbalimbali. Yaani hapa unakuta kuna familia ambayo inaandamwa sana na hali ya kukataliwa kwenye mambo mbalimbali, kila inachojaribu kukifanya huwa hakifanikiwi kwa sababu ya kukataliwa.

Kuna familia ambazo ukizifuatilia unakuta huko nyuma sana, babu yao wa zamani aliwahi kufukuzwa kwenye Kijiji kwa tuhuma fulani za kusingiziwa au unakutwa mwingine aliwahi kabisa kutengwa na ukoo mzima na akapigwa marufuku kushiriki shughuli muhimu za kifamilia kama vile mazishi, sherehe au vikao vya ukoo.

Ukiangalia kwa sasa kwenye familia za namna hii utakuta kuna watoto wengi ambao waliwahi kukataliwa na baba zao na wengine hawawajui kabisa baba zao.

Wakifanikiwa kupenya na kufika hatua fulani basi utakuta wakiwa ofisini au kwenye biashara zao walishawahi kupata kesi za kusingiziwa. Wengine hadi walifungwa kabisa au kufukuzwa kazi kwa kosa ambalo hawakufanya kabisa.

Wakati mwingine changamoto hii husababisha watu katika familia husika kuchelewa kuolewa au kuzalishwa na kukataliwa.

Wengi unakuta wanaahidiwa kuolewa, wakati mwingine hadi mtu anaenda kujitambulisha nyumbani au anafikia hatua ya kutoa mahali ila harudi tena. Na hii unakuta haijatokea kwa mtu mmoja, imetokea kwa watu kadhaa.

Wengi walioko kwenye familia za namna hii, huwa wanaishia kuwa na uchungu mkubwa sana kwenye mioyo yao na hawaishi maisha ya furaha kabisa.

e. Fedha Na Uchumi

Mstari huu unahusisha watu kuwa na umaskini wa kipato hata wafanye nini. Cha ajabu ni kuwa unaweza kukuta familia ni wasomi wazuri sana ila ni maskini kwa sababu ya mstari huu.

Wengi wakijaribu kuchomoka, aidha kwa kuchukua mkopo kuanzisha biashara, wanajikuta wamepoteza kila kitu na wanaingia kwenye madeni.

Ni kama vile umechorwa mstari usioonekana kuwa kuna kiwango fulani cha pesa ambacho wanafamilia hawaruhusiwi kabisa kukivuka kiwango hicho, yeyote anayejaribu tu anajikuta amerudishwa chini tena.

Kwenye familia zenye mstari huu ni rahisi sana kuona mtu amefika hatua ya juu ya mafanikio kisha anakuja kupoteza kila kitu kwa namna ya kushangaza.

Watu wanaweza kupata fursa za kuwa na pesa nyingi au kufikia kiwango cha utajiri, lakini baada ya muda unakuta amerudi chini tena.

Kama ni mwanamke ameolewa, mtu wa familia hii, mume wake akifariki basi unakuta ananyang'anywa kila kitu na anakuwa kama anaanza upya kwenye maisha yake.

Au wakati mwingine hatanyang'anywa ila kila kitu alichoachiwa kinapotea tu, magari yanapata ajali, nyumba zinaungua au zinapigwa mnada na benki, mali zilizobakia zinakuwa na kesi mahakamani n.k.

Watu kutoka kwenye familia hizi huwa wanaweza kufanya kazi kwa miaka mingi sana ila hawaoni matunda ya kazi waliyofanya kabisa. Yaani ndio ile unakuta mtu alikuwa na cheo kikubwa sana ofisini na alikuwa analipwa vizuri ila akistaafu, hana kitu.

Familia za namna hii zinaweza kuwa na majina makubwa ya watu waliowahi kushika nyadhifa na vyeo vikubwa ila wote huishia kuwa maskini tu.

Kwenye familia hizi, mtu akifanikiwa kuvuka kidogo basi atajikuta mali zako wanafaidi watu wengine kabisa na sio ndugu zake wa karibu. Au yeye mwenyewe anakuwa anaishi kwa kujitesa na wanaofurahia mali ni watu wengine.

Tafakari

1. Je, wewe katika familia/ukoo wako unaona kuna mpaka/mipaka ipi kati ya hii?

.....
.....

2. Unaweza kuitaja mipaka hiyo kwa majina yake na watu ambao unaona imewaathiri?

.....
.....

3. Je, ni wakina nani kutoka kwenye familia/ukoo wako ungependa kumshirikisha sura hii ili mjaribu kuitambua mipaka hiyo kwa pamoja?

.....
.....

4. Kama una mwenzi (mke/mume) , mshirikishe sura hii pia ili naye ajaribu kuangalia upande wake kugundua mipaka aliyonayo ambayo inaweza kuwa inamuathiri hadi sasa.

Sura Ya Pili

Visa Na Mikasa Anayokutana Nayo Mkombozi Wa Familia

Maisha ya kuwa mkombozi wa familia yako sio maisha marahisi sana, ni wajibu mzito wenye maumivu ndani yake.

Wengine kwa kutokujua wajibu huu wameishia kulalamika na kujiuliza kwa nini mimi (*why me*)? Kwa sababu ya matatizo yanayowaandama kila siku.

Usisahau kuwa kila vita ambayo mkombozi wa familia anapigana nayo, huwa haimlengi yeye na wala sio kwa sababu yake binafsi, inalenga kusambaratisha familia ambayo anataka kuikomboa.

Mara tu utakapoanza juhudi za kuikomboa familia yako kutoka kwenye changamoto ambazo zinaikabili, utaanza kukutana na mapambano ambayo wengine hawakutani nayo.

Baadhi ya vitu ambavyo utakutana navyo ni pamoja na vifuatavyo:

a. Mzigo Mzito Wa Kusaidia Wengi

Utajua kama wewe umefikia hali hii pale ambapo utaanza kuona kama wewe umegeuka kuwa ni tegemeo la maisha ya watu wengi kwenye familia yako.

Yaani kwenye kila shida inayotokea kwenye familia yako basi wewe ndio huwa unategemewa kwa kiwango kikubwa. Wakati mwingine unakuta hata bado wewe mwenyewe haujaweza kuanza kujitegemea ila tayari kuna mzigo mkubwa unakukabili.

Unakuta kuna ndugu wanakutegemea na kukuomba pesa kwa ajili ya kusomesha watoto wao, wengine wanakutegemea kuwasaidia kuwapa mtaji wa biashara, wengine kila msimu wa kilimo inabidi wewe ndio uwasaidie,

Wengine wanataka uwasaidie kulipa madeni yao na ikitokea kuna harusi au msiba basi huwa wanategemea mchango mkubwa utokee kwako.

Kwa sababu ya mambo yote haya, huwa mkombozi wa familia anajikuta anaanza kubeba majukumu mazito sana akiwa na umri mdogo sana.

Kwa sababu mkombozi wa familia huwa anakuwa na moyo sana kusaidia ndugu zake na kwa namna fulani huwa anakuwa anajiweza kidogo kiuchumi, ni jambo la kawaida kabisa kuchukua baadhi ya ndugu zake na kukaa nao ili kuwasaidia.

Hata hivyo katika kufanya hivyo, huwa anakutana na changamoto nyingi sana zinazokatisha tamaa.

Moja ni pale mkombozi anapoamua kumsaidia ndugu mtaji, pengine wa biashara. Kinachokuja kutokea ni kuwa, mtaji alioutoa huwa unapotea na hakuna kitu ambacho kitaendelea, yaani yule aliyesaidiwa anarudi chini anapoteza kila kitu na akiulizwa huwa hataki kuwajibika.

Mara nyingi, ndugu wanaosaidiwa na mkombozi wa familia huwa hawawi “serious” na misaada ambayo wanapewa, na kwa namna fulani huwa wanaona kama

ni haki yao bila kujua kuwa mkombozi amejibana vitu vingi ili awasaidie.

Kama ikitokea mkombozi akaamua kukaa na mmoja wa ndugu yake nyumbani basi huwa ni mvivu na hajishughulishi kabisa hata na zile kazi za kawaida ambazo angetakiwa kuzifanya.

Mbili ni pale inapotokea mkombozi wa familia anaamua kuwaajiri ndugu zake katika biashara au ofisi yake. Kwenye hili wakombozi wengi huwa wanaishia kulia machozi.

Mara nyingi kinachotokea ni ndugu kuwa mzembe sana ofisini, anachelewa kuingia na anawahi kutoka, anakuwa mtu wa visingizio vya mara kwa mara vya kutokuja ofisini tena hafuati utaratibu wa kuomba ruhusa, anaongoza kwa utovu wa nidhamu ofisini n.k

Mbaya zaidi kuna wakati unakuta ndugu ambaye unataka kumsaidia anaanza kukuibia kwa kushirikiana na wafanyakazi wengine.

Ukijaribu kumchukulia hatua za kinidhamu kama wafanyakazi wengine, kitakachotokea ni kuwa, kesi inahama kutoka kuwa ya kiofisi na unaanza kushambuliwa na wazazi/ndugu zako wote.

Na ikitokea mmeachana na ndugu wa namna hii, basi ataanza kukutangaza kila mahali kwa ndugu wote kuwa wewe ni mbaya na haujali ndugu zako kabisa.

Ndugu wengi huwa wanafanya haya kwa sababu wanaamini kuwa, kutokana na uhusiano wenu wa kindugu basi, hautaweza kumchukulia hatua kali kama vile kumfukuza au kumshtaki polisi.

Tatu ni pale unapokuta ndugu anaamua kutuma misaada kwa sababu yuko mbali na nyumbani. Hapa inaweza kuwa yuko nje ya nchi au mkoa tofauti na walipo ndugu zake.

Mkombozi anafanya kazi kwa bidii na kisha anaanza kutuma pesa kwa ndugu kwa ajili ya ujenzi, biashara, kilimo n.k.

Anafanya hivi ili kuhakikisha kuwa anawasaidia ndugu zake kutoka katika umaskini wa kipato. Kinachokuja kutokea ni kuwa, kila anachotuma kinaliwa na mwisho wa siku hakuna kitu kinafanyika na anabaki na maumivu makali sana.

Changamoto hizi zote, ndugu huwa hawaziangalii na siku zote wataendelea kumbebesha lawama mkombozi na shida zote zinapotokea kwenye ukoo wataendelea kumtaka awasaidie bila kujali machungu na maumivu aliyoyapitia.

b. Majanga Yasiyoisha

Unapokuwa mkombozi wa familia ni kawaida kujikuta ukiwa katika matatizo na majanga yasiyoisha. Wakati mwingine hadi unaweza kudhani kuwa pengine unarogwa au vipi, lakini cha muhimu ni kutambua kuwa kuna vita nyingi ambayo unapambana nayo sio kwa ajili yako ni kwa ajili ya familia nzima.

Ni kawaida ukajikuta kwenye majanga ya kiuchumi, kazini kwako au kwenye mahusiano yako. Yaani unakuwa kama yule mtu ambaye hapumziki kwenye maisha yake, likitoka moja huwa linakuja lingine.

Unaweza kushangaa kuwa kila mtu kwenye familia, maisha yake yametulia isipokuwa wewe peke yako ndio haupati utulivu kabisa, kila siku unapambana na hili, ukilishinda linakuja lingine.

Badala ya kujilaumu na kutaka kujihurumia na kujiuliza, kwa nini mimi peke yangu ndio yananipata, jua kuwa hayo ndio maisha ya mkombozi wa familia, hawezi kuepuka vita vya namna hii. Uzuri ni kuwa, Mungu amekuamini kuwa unaweza kuyashinda.

c. Upweke

Maisha ya mkombozi wa familia mara nyingi sana huwa ni ya upweke. Hii ni kwa sababu watu huwa wanamini kuwa wewe ni mtu hodari usiyehitaji kufarijiwa kwenye chochote, ni kama wanaamini kuwa wewe huwa hausikii maumivu kabisa kwenye lolote.

Kwa sababu hii, watu wengi sana hawatakutafuta kukusalimia au kukujulia hali, wengi wao ambao watakutafuta ni wale ambao watakuwa wanahitaji msaada kutoka kwako.

Watu wengi huwa sio marafiki zako au ndugu zako wa karibu, mara nyingi huwa wanajitokeza pale wanapokuwa wanahitaji msaada wako.

d. Hausaidiwi Na Uliwasaidia

Unapokuwa mkombozi wa familia ni kawaida sana kujikuta ukiwa hausaidiwi kabisa na wale ambao uliwasaidia.

Yani kuna watu pengine uliwasaidia wao au watoto wao kuwalipia ada au kukaa nao nyumbani kwako kabisa, cha ajabu ni kuwa siku ukipata shida wao hawawi msaada kabisa kwako.

Ingawa maisha ya namna hii yanaumiza sana, ila wakombozi wengi sana wamepitia maisha haya na ni wajibu wako kujua kuwa haya yote unayopitia ni kwa sababu ya nafasi yako.

Ingawa wewe unaona kama vile wamekususa, ila wao kinachoendelea kwenye akili yao ni kuwa wewe sio mtu mwenye shida na matatizo na ikitokea unakuwa kwenye matatizo basi unao uwezo wa kujikwamua bila kuhitaji msaada wa mtu yeyote yule.

Kuna wakati hadi unaweza kuwa unajiuliza, *“Mbona kama mimi najitoa sana kwenye familia kwa mambo ya wengine, ila kwenye mambo yangu watu hawajitoi?”*.

Hili ni swali la kawaida sana kwa wakombozi wengi wa familia, hauko peke yako. Wakati wewe unajiuliza hivyo, wenzako huwa wanaona ni wajibu wako kufanya hivyo.

Tafakari

Je, wewe umeshawahi kupitia hali hii au kuna mtu kwenye familia yenu unamuona ana dalili hizi zote?

.....

.....

.....

.....

.....

Kama sio wewe ila ni mtu mwingine mwenye dalili hizi ni muhimu umpatie kitabu hiki akisome pia.

Kumbuka pia kuna wakati Mungu anaweza kuinua mtu zaidi ya mmoja kuwa mkombozi wa familia. Kama unajiona uko wewe na mwingine, hakikisha pia naye unamshirikisha kusoma kitabu hiki ili muikomboe familia yenu kwa pamoja.

Sura Ya Tatu

Njia 4 Ambazo Mungu Huwa Anazitumia Kumuinua Mkombozi Wa Familia

Mungu anapotaka kuikomboa familia kutoka kwenye mipaka iliyowekwa kwa muda mrefu huwa mara nyingi anatafuta mtu wa kumuinua ili akate mnyororo wa matatizo ambayo yamedumu ndani ya familia hiyo kwa muda mrefu sana.

Mkombozi kwenye familia mara nyingi huwa anainuliwa kupitia aidha UWEZO wake wa kipekee ambao Mungu alimpatia ndani yake au anatumia MAZINGIRA yanayomzunguka ili kuweza kumsaidia kutimiza jukumu lake.

Kwa kawaida kuna njia nne ambazo zinaweza kutumika kumuinua mkombozi wa familia:

Njia Ya Kwanza: Kupitia ELIMU au UJUZI

Katika njia hii, huwa anaibuka mtu mwenye uwezo mkubwa wa kiakili na anafanikiwa kusoma vizuri na kufaulu vizuri.

Hata kama wengine walipata shida sana na mambo ya shule, huyu aliyechaguliwa huwa anafanikiwa kupenya na anafaulu kwenye kila hatua.

Mara nyingi utakuta anakuwa wa kwanza kufika kiwango fulani cha elimu ambacho wengine walikishindwa kabisa katika familia au ukoo wao.

Wengine wanaoibuliwa katika njia hii, hujikuta wanapata nafasi maalumu kwenda kusoma nchi za nje au wanapata ufadhili wa kulipiwa ada na watu mbalimbali.

Kwa upande mwingine mkombozi anaweza kuinuliwa kwa njia hii kwa kuwa mtu mwenye ujuzi wa kipekee katika jambo fulani, inawezekana ikawa ni ufundi n.k.

Unakuta anakuwa mtu wa kipekee sana katika ujuzi wake kiwango ambacho kinafanya maisha yake yanakuwa marahisi kuliko wengine wote kwenye familia yake

Njia Ya Pili: Kupitia BIASHARA

Kwenye eneo hili, ni pale mtu anapoinuliwa na kupewa kibali cha kipekee na Mungu kufanikiwa katika biashara.

Mtu wa namna hii, mara nyingi huwa anaanzia chini wakati kila mtu anamuona na kisha anakuwa mkubwa kwenye eneo lake la biashara kiwango cha kuwa ni tegemeo la kifedha katika ukoo au familia yake.

Mara nyingi watu wa namna hii, huwa wanakuwa wameonekana na kila mtu tangu wakiwa wanaanza hadi wanapokuwa wakubwa kabisa na wakiwa tegemeo la kutosha kwenye familia zao.

Hii inaweza kutokea kwa sababu katika familia husika, hakuna mtu ambaye amefanikiwa kuinuka kielimu/ujuzi na badala yake, Mungu anaamua kutumia njia hii ili kuwakwamua familia husika kutoka kwenye changamoto zao.

Njia Ya Tatu: Kupitia CHEO/NAFASI

Hapa anatokea mtu ambaye anafanikiwa kupata nafasi ya ushawishi au cheo ambacho kinampa mamlaka na sauti kubwa katika familia au ukoo wake.

Mara nyingi mtu anaweza kupata cheo/nafasi hii kupitia elimu yake aliyosoma au kupitia kipaji chake. Nafasi hii anaweza kuipata kupitia sekta binafsi au sekta ya umma.

Hapa ndio unakuta kwenye familia anatokea mtu anapata cheo kikubwa kwenye kampuni fulani anakuwa bosi, au anapanda cheo serikalini/kuteuliwa kwenye nafasi fulani au wakati mwingine anagombea nafasi fulani ya kisiasa na anashinda anakuwa kiongozi mkubwa.

Njia Ya Nne: Kupitia KIPAJI

Mkombozi katika njia hii huibuliwa kupitia kipaji chake cha kuzaliwa nacho. Kipaji alichonacho kinamfanyia nafasi, kinamtengenezea jina na kinampa sauti kisha kinampa pesa ambayo inamfanya kuwa mtu muhimu kwenye familia husika.

Kwa hapa kipaji kinaweza kuwa cha kutumia Sauti kama vile muimbaji, au kinaweza kutumia nguvu zake kama vile mcheza mpira wa miguu, au kinaweza kutumia mikono yake kama vile mchoraji, mfumaji n.k.

Kwa sababu ya nguvu ya kipaji, mara nyingi mtu anayeinuliwa kwa njia hii huwa anakuwa amebeba jina la familia na ndio hilitangaza na kulifanya lijulikane kila mahali.

N:B

Ile njia ambayo mkombozi wa familia husika huwa anainuliwa, huwa anakabiliwa na changamoto kubwa katika eneo hilo kuliko eneo lingine lolote.

Tafakari

i. Je, unapokagua kwenye familia yenu, Mungu amemuinua mkombozi wenu kwa njia gani?

.....
.....
.....

ii. Kuna mtu yeyote aliwahi kuinuliwa kwenye familia yenu huko nyuma kama mkombozi kupitia njia yoyote kati ya hizi nne? Aliishia wapi?

.....
.....
.....

iii. Unaweza kutaja majina ya watu ambao unafikiri wameinuliwa kuwa wakombozi kwenye familia yenu kupitia njia yoyote kati ya ambazo nimeelezea hapo juu?

.....
.....
.....

Sura Ya Nne

Vita 5 Kubwa Ambazo Kila Mkombozi Wa Familia Lazima Azishinde

Kama nilivyoelezea hapo awali, mtu ambaye ameandaliwa kuwa mkombozi wa familia yake huwa anakutana na vita kubwa sana tofauti na mtu yeyote yule.

Kwa sababu hiyo ni muhimu kuzijua aina za vita ambazo mtu aliyeinuliwa kuwa mkombozi wa familia huwa anakutana nazo.

Wakombozi wengi wa familia kwa kushindwa kukabiliana na vita za namna hii, wamejikuta wanakata tamaa, wanaishia njiani na maisha yao yanaharibika kabisa.

Vita Ya Kwanza: Uchungu Unaotokana na Utegemezi Wa Ndugu Wasio Na Shukrani.

Watu wengi wanaoinuliwa kama wakombozi kwenye familia zao huwa wanajitoa sana kwa ajili ya watu wengine. Kwa sababu hii, huwa wanajikuta wanawekeza kila walichonacho katika kusaidia ndugu zao.

Hata hivyo baada ya muda huwa wanapitia katika hali ya uchungu sana wa nafsi zao kwa sababu walewale ndugu ambao waliwasaidia na kujitolea sana kwa ajili yao, wanageuka kuwa sumu ya kuwalaumu sana.

Yani unakuta mtu maisha yake yote tangu aanze kupata pesa, amekuwa akizitumia kwa kiwango kikubwa kwa ajili ya ndugu zake, lakini haishi kulaumiwa na kusemwa vibaya.

Kinachoumiza zaidi ni kuwa, unaweza kushindwa kufanya vitu fulani kwa sababu ulitumia muda mwingi na rasilimali nyingi kuwasaidia watu wa familia yako,

Ukiwa mkombozi wa familia, ni lazima ujiandae kukabiliana na maneno haya na pia unaweza kutumia mbinu ambazo nitazieleza kwenye sura inayofuata ili usiishie kuchekwa baada ya kusaidia wengine.

Vita Ya Pili: Ugomvi Usioisha Wewe Na Mwenzi Wako

Bila kujali kama mkombozi wa familia ni mwanamke au mwanaume, kitu kimojawapo ambacho utakutana nacho ni kuwa, wajibu wako kwa familia yako lazima utapelekea changamoto kwenye mahusiano yako.

Kama nilivyoelezea hapo awali, mara nyingi mkombozi wa familia hulazimika kutumia karibu kila kitu alichonacho kwa ajili ya kusapoti familia yake.

Hii inamaanisha kuna wakati atalazimika kutumia pesa ambazo zilitakiwa ziwe kipaumbele cha familia yake kwa ajili ya ndugu.

Hapa unakuta, mtoto wenu hajalipiwa ada au mnadaiwa kodi lakini mwenzako/wewe umeitumia hiyo pesa kwa sababu kuliibuka tatizo nyumbani ambalo lilikuhitaji kufanya kitu.

Unakuta mtu akiambiwa, basi anasema *“Ni kwa sababu unawachukia ndugu zangu”*.

Usipolishughulikia hili, unaweza kujikuta unakuwa kwenye ugomvi endelevu na mwenzi wako siku zote, hautafurahia mahusiano yako na inaweza kupelekea kuachana kabisa. Tutajifunza hapo baadaye ufanye nini ili kupunguza/kuondoa msugvano huu.

Wakati mwingine ugomvi na mwenzi wako huwa unaanzia pale ambapo unakuta mkombozi wa familia analazimika kukaa na ndugu zake.

Yaani, unakuta nyumbani hakuna wakati mnaweza kufurahia maisha mkiwa wenyewe, lazima kila wakati kutakuwa na ndugu amekuja kukaa na nyie.

Wakati mwingine anakuwa yuko masomoni, au wakati mwingine anakuja kuwatembelea na anaishia kukaa hapo. Hii imeleta vita kubwa sana katika familia nyingi.

Vita hii huwa kali sana hasa pale ambapo unakuta mkombozi wa familia yuko kwenye ndoa na mtu ambaye kwao hategemewi kwa chochote kile, hivyo inaonekana kama mkombozi wa familia anapendelea kwao kwa kila kitu.

Unachotakiwa kukumbuka kingine ni kuwa, kuna wakati familia ya mkombozi huwa itataka kuwa na sauti sana kwenye maisha yake.

Yaani utashangaa wazee wa familia au baba na mama yake ndio wanakuwa na sauti zaidi kwa mtoto wao kuliko wewe mwenzi wake.

Hii ni kwa sababu, huwa wana muona kama ndio jicho lao na wanaamini ukombozi utatokea hapo. Wakati mwingine utakuta mzazi hakauki kwenye nyumba ya familia ya mkombozi, kila siku yuko hapo.

Hii ndio maana mkombozi asipokuwa makini anaweza kujikuta anaachana kabisa na mwenzi wake, na ukichunguza kwa undani utakuta sababu zilikuwa zinamuhusisha mzazi wake au wote.

Hii ni kutokana na ukweli kuwa, kuna wakati mwezi wako atahisi kama wazazi wako wana sauti kubwa kuliko yeye, na itamsababishia aone kama amepoteza nafasi yake kwake.

Usipoweza kuweka mipaka kwenye hili, kila siku kutakuwa na ugomvi ambao unamhusisha mwenzi wako na wazazi/mzazi wako anayetaka awe na sauti juu yako.

Kwa sababu ya nafasi ya mkombozi wa familia, mara nyingi utakuta analazimika kusafiri mara kwa mara kwenda nyumbani kwao, kwa sababu kila tatizo likitokea lazima anahusika na anakuwa ni mtu wa msaada.

Wakati mwingine unakuta mwenzi wako ndiye anategemewa kwa hekima kwenye familia hivyo kwenye kila kikao au ugomvi unapotokea basi yeye ndiye huwa mtu wa kwanza kufikiriwa.

Hii inaweza kufanya “*attention*” ya mkombozi wa familia kuwa upande wa familia aliyotokea zaidi kuliko familia ya mwenzi wake na inaweza kupelekea ugomvi mkubwa sana na kuathiri kabisa mahusiano yenu.

Vita Ya Tatu: Kushindwa Kujiendeleza Kiuchumi

Hii ni athari mojawapo kubwa sana ambayo mkombozi wa familia huwa anakutana nayo. Kwa sababu ya kubeba majukumu ya kifedha na kiuchumi ya watu wengi, hata kama mkombozi wa familia atapata cheo kikubwa, nafasi kubwa, elimu kubwa, kipaji kikubwa au mshahara mkubwa, bado huwa ni changamoto kubwa sana kwake kujiendeleza binafsi kiuchumi.

Vita hii usipoiwekea mkakati maalumu, unaweza kujikuta unakufa ukiwa maskini sana na watoto wako pia wanabakia wakiwa katika hali ngumu ya maisha.

Wakombozi wengi wa kiuchumi mara nyingi huwa wanachelewa sana kujenga nyumba zao wenyewe, kuanzisha vyanzo vyao vya kipato na wengine hadi wanakufa wanakuwa hawana nyumba, huwa wanajikuta kwenye madeni mengi na unaweza ukashangaa wanalipwa vizuri au wanapata pesa.

Usichokijua ni kuwa wakombozi wengi hutumia sehemu kubwa ya kipato chao kwa ndugu wengine.

Kuishinda vita hii lazima uchukue hatua ambazo nitazipendekeza kwenye sura inayofuata.

Usipofanya hivyo, utajikuta wewe ukiishia kuwa maskini na wengine unawaosaidia pia hawatafanikiwa kutoka kwenye umaskini, yaani mwisho wa siku wote mnaishia kuwa maskini.

Vita Ya Nne: Changamoto Ya Malezi Ya Watoto

Maisha ya wakombozi wengi sana huwa hayana utulivu kabisa. Mara nyingi maisha yao huwa yanaambatana na kusafiri na kukosa muda na familia zao.

Hii ni kwa sababu wengi hulazimika kufanya kazi kwa muda wa ziada ili kutunza familia na ndugu zao. Na kwa sababu mara nyingi mkombozi anakuwa ameinuliwa kwenye zile njia nne nilizoelezea, anajikuta anakuwa bize sana na majukumu yake ya kiofisi, kwenye biashara au kukitumia kipaji chake.

Wakati mwingine mkombozi huwa analazimika kuhama hama kutoka eneo moja kwenda eneo lingine kama njia ya kutafuta pia. Wakati anafanya hivi unakuta anakosa muda kabisa wa kufuatilia malezi na maendeleo ya watoto wake kitabia au kielimu pia.

Hii ndio maana unakuta watoto wengi wa wakombozi wa familia huwa wanakuwa na changamoto sana kwenye eneo la shule au wakati mwingine wanakuwa na tabia zisizoeleweka na wengi wanaishia kwenye matatizo ya wizi, ulevi, kuacha shule au kuzaa/kuzalisha hovyohovyoy.

Wengi wanaweza kuishia kulaumu watu hawa ila wasichojua ni kuwa maisha ya mkombozi huwa yanaandamwa na kutumia muda mwingi sana kwa ajili ya wengine na anaweza akajikuta anasahau watoto na familia yake. Sura inayofuata tutajifunza namna ya kulikabili jambo hili ili lisikutokee.

Vita Ya Tano: Kupata Changamoto Za Kiafya

Maisha ya mkombozi wa familia huwa yanaandamwa na stress za kila aina kama tulivyoona. Anapata changamoto kwa mwenzi wake, watoto wake na kisha atapata changamoto kutoka kwa ndugu wengine na baada ya hapo anaanza kupambana na changamoto za kiuchumi zinazomkabili.

Hii ndio sababu, wakombozi wengi wa familia huwa wanaandamwa sana na changamoto za kiafya tena wengine wakiwa na umri mdogo sana. Kuna wengi ambao wamejikuta wakikabiliana na changamoto za magonjwa ya moyo au msongo wa mawazo uliosababishwa na majukumu yao kama wakombozi wa familia.

Wakombozi wengi wa kifamilia huwa wanaishia kuzorota sana kiafya na kama hawatachukua hatua za ziada huwa wanaishia kujikuta wakidhoofika na wengine wamekufa mapema sana.

Hii ni kwa sababu, hata pale mkombozi wa familia anapoanza kuzorota afaya yake, ndugu wa karibu wengi huwa hawajitoi kumsadia wakiamini kuwa anao uwezo wa kujisaidia mwenyewe. Hii ndio maana kwenye familia nyingi sana wamepoteza wakombozi wao wa familia kwa njia hii.

Wewe kama ndio mtu ambaye Mungu amemuinua kuwa mkombozi wa familia, au kuna mtu ambaye unamuona kabisa kwenye familia yako ameinuliwa kuwa mkombozi wa familia basi ni lazima kuzitambua changamoto hizi na kujiandaa nazo ili zisikudhuru na mwisho ukaondoka duniani kabla ya wakati wako.

Kwenye sura inayofuata tutaangalia unachopaswa kukifanya ili usiishie pabaya kama mkombozi wa familia yako.

Tafakari

- i. Je, kuna mkombozi yeyote wa familia yenu aliwahi kutokea huko nyuma na alikutana na changamoto yoyote kati ya hizi ulizojifunza kwenye sura hii?
- ii. Kama wewe ndio mkombozi wa familia yenu, je, kuna changamoto yoyote ambayo umeanza kukutana nayo kati ya hizi ulizojifunza?
- iii. Kuna familia yoyote unayoifahamu (*Jirani, rafiki, mnatoka Kijiji kimoja n.k*) ambayo unaona mkombozi wao anapitia haya/alipitia haya? Tenda wema kwa kumshauri na yeye atafute kitabu hiki ili ajifunze kimsadie.

Sura Ya Tano

Mambo Unayotakiwa Kufanya Ili Uikomboe Familia Yako

Kuiokomboa familia yako ni suala endelevu, haliwezi kutokea kwa siku moja au mwaka mmoja. Kutegemeana na uzito wa changamoto ambazo zinaikabili familia yako, wakati mwingine unaweza kujikuta kuwa maisha yako yote unaendelea na mapambano haya.

Kwa sababu hiyo, usipojua baadhi ya mambo na kuyachukulia hatua muhimu, unaweza kujikuta haufurahi maisha yako na mwisho unaishia kwenye matatizo yasiyoisha na unamuacha mwenzi na watoto wako wakiwa katika hali mbaya kiuchumi na wakiwa hawana furaha kabisa.

Hivyo kuna mambo ya kuzingatia unapokubali wito huu na unapoamua kuutekeleza kwa vitendo kwenye familia yenu.

i. Usikimbie Kwa Kuogopa Maumivu.

Kwenye kila familia ni lazima atokee mtu wa namna hii, na kama ulivyoona, maumivu yake huwa sio madogo na wajibu wake ni mkubwa sana. Wengi kwa sababu ya hofu ya maumivu na kukwepa lawama, huwa wanaamua kukimbia.

Ubaya wa kukimbia wajibu huu kama Mungu amekuchagua ni kuwa, hautakuwa na amani kwenye maisha yako yote.

Yaani utajikuta kila unaposikia tatizo unaona kabisa ni kwa sababu haukuwajibika vizuri. Hii itakuwa inakutesa na inakula moyo wako, itakufanya usiwe na furaha hata kama kwa upande wako unaona mambo yanaenda sawasawa.

Ukweli ni kuwa, kumpata mkombozi wa familia yenu sio kitu rahisi na kuna wakati inaweza kupita miaka mingi bila kupatikana,

hivyo wewe usiposimama kwenye nafasi yako inamaanisha kuwa kuna miaka mingi inaweza kupita kabla hajapatikana mtu mwingine.

Usisahahu pia kuwa, haufanyi hivyo kwa ajili ya wengine tu, unafanya hivyo kwa ajili ya watoto wako pia ambao wanahitajika kujengewa msingi mzuri wa hapo baadaye.

Badala ya kususia kwa sababu ya lawama za ndugu unazokabiliana nazo sasa hivi, badala ya kukimbia maumivu ambayo yanaweza kuwa yanakukabili kwa sasa, unaweza kumwamini Mungu na kutumia yale utakayojifunza kwenye sura hii kulitimiza jukumu hili.

Kumbuka kuwa, kuna wakati kitu cha kwanza na cha muhimu unachohitaji kwenye maisha yako ni utayari kwanza kabla ya kuwa na uwezo mkubwa.

ii. Usisahau Maisha Yako Binafsi.

Moja ya kosa kubwa sana ambalo hautakiwi kulifanya unapokuwa mkombozi wa familia yako ni kusahau maisha yako binafsi.

Changamoto mojawapo ya kuwa mkombozi wa familia ni kuwa hakuna anayekufikiria, hakuna anayekujali na hakuna atakayejitoa kwa kiwango kikubwa kwa ajili yako.

Kwa sababu hiyo, ni muhimu sana kutosahau maisha yako binafsi. Usipojali afya yako, jua kuwa hakuna atakayejali afya yako, usipojali watoto wako, hakuna atakayewajali n.k.

Hivyo ukishajigundua kuwa wewe ni mkombozi wa familia, kuna maeneo lazima uweke mkakati maalumu wa kujilinda.

Eneo la kwanza ni kwenye afya yako. Ukigundua kuwa afya yako inazorota kwa sababu ya ubize uliopitiliza na kujitoa sana kwa wengine, tafuta msaada mapema. Usidharau ugonjwa au maumivu madogo yaliyoko ndani ya mwili wako.

Uwe na tabia ya kuwa na haraka ya kushughulikia afya yako tena kwa wakati kabla haijafika muda ambao hautakuwa na nafasi ya kujiokoa kutoka katika hali mbaya inayoweza kupelekea kifo.

Eneo la pili, ni kuhakikisha kuwa unawajali watoto na mwenzi wako. Unachotakiwa kuelewa ni kuwa, hao hao ndugu ambao unajaribu kuwakomboa kwa sasa, siku ukiondoka hawatakuwa na moyo ambao wewe ulikuwa nao kwa ajili ya watoto wao.

Hakikisha unawekeza vizuri kwa kuwapa elimu nzuri, pata muda pamoja nao wa kuzungumza na kuwalea ili kuwajengea tabia njema.

Usiwe baba au mama ambaye hapatikani, wajengee upendo ili wafurahie unachokifanya.

Usimuache mwenzi wako ahangaike mwenyewe, hao ndugu ambao uko nao bize leo kuwasaidia kesho hawatamkumbuka hata kidogo, watamuacha peke yake na atakosa msaada kabisa.

Tafuta namna ya kumjengea uwezo wa kielimu au biashara au kazi. Usimfiche vitu unavyofanya kwa sababu siku ukiondoka yeye ndiye atatunza watoto wenu vizuri kuliko mtu mwingine yeyote yule.

iii. Kubaliana Na Mwenzi Wako Kuhusu Majukumu Yako.

Hatua nyingine muhimu sana ya kuizingatia unapokuwa mkombozi wa familia ni kuhakikisha unakaa na mwenzi wako na mnakubaliana vizuri.

Ni bora mwenzi wako afahamu mapema uzito na ukubwa wa majukumu uliyonayo kuliko kufanya vitu bila yeye kujua, itamuumiza sana.

Mazungumzo haya ni muhimu ili mjue ni kipato kiasi gani mnakitenga kwa ajili ya majukumu yako ya kuikomboa familia yako, kama kuna watu wa kuwasomesha na kuwasaidia ni watu wangapi kila mwaka na ni wenye changamoto zipi.

Mazungumzo ya namna hii yatakusaidia kupata uhuru wa kusaidia ndugu zako bila vificho vyovyote na kwa namna rahisi zaidi.

Usipofanya hivi, utaishia kumfanya mwenzi wako awe analalamika na kunung'unika kila siku na hatimaye hautaweza kupata baraka zaidi kwenye kile unachokifanya.

Kama wewe mwenzi wako ndiye ana jukumu hili la ukombozi basi jitahidi kumpa sapoti kutokana na makubaliano ambayo mtakuwa nayo.

Usipofanya hivyo pia, unaweza kuamsha hisia za kuchukiwa na ndugu wengi na hata mwenzi wako pia na mwisho wa siku mtakosa amani kabisa kwenye nyumba yenu.

Tafuta kitabu changu cha “**Mafanikio Ya Kifedha Kwa Wanandoa**” kitakusaidia pia kwenye eneo hili.

iv. Weka Mkakati Wa Kifedha Na Uwekezaji.

Ili uwe mkombozi mwenye mafanikio ni lazima wewe mwenyewe uwe na mkakati wa kukusaidia kuwa na uchumi imara na endelevu.

Kuna msemu mmoja wa kiingereza huwa unasema *“You can’t pour from an empty cup”*, yaani kama kikombe hakina kitu basi hautaweza kumimina chochote kutoka kwenye hicho kikombe.

Hii inamaanisha, ili uendelee kuwa msaada kwenye familia yako na kwa ndugu zako ni lazima uwe unajiweza kwa namna fulani pia.

Usijiruhusu kuwa mtu wa msaada kwa kiwango ambacho na wewe unashindwa kujisaidia mwenyewe, hii inamaanisha mwisho wa siku, wale ambao unajaribu kuwasaidia watakuwa bado wako chini na wewe mwenyewe utakuwa umeishiwa tayari.

Hii ndio maana ni muhimu sana kuwa na mpango mkakati wa namna utakavyoendelea kupata uhuru wa kifedha kwenye maisha yako.

Jitahidi upate kitabu changu cha **Money Formula** kinachoelezea elimu ya fedha isiyofundishwa shuleni na kingine cha **Ongeza Kipato Chako**, kinachoelezea kuhusu fedha, biashara na uwekezaji. Vitabu vyote hivi viko kwenye lugha ya Kiswahili.

Ukishajijua kama mkombozi inamaanisha lazima uwe na mkakati wa kuwa na kipato endelevu tena kinachojitosheleza. Hii maana yake ni kuwa itabidi uwe na mbinu na mkakati wa kuongeza kipato chako cha sasa.

Pia ni lazima uwe na mkakati wa uwekezaji ambao utakuwezesha kuendelea kutengeneza pesa hata pale utakapokuwa mzee au utakapoondoka duniani. Hii ni muhimu sana kwa sababu, kama tulivyoona pale mwanzoni ni kuwa, watu wengi hawatakujali wewe, mwenzi wako au watoto wako.

Hivyo kama hautatengeneza msingi mzuri wa kuleta kipato kwa ajili ya familia yako binafsi, wataishia kwenye mateso makubwa.

v. Tafuta Msaada Wa Kiroho Na Kisaikolojia.

Mapambano ya kuikomboa familia yako yanaweza kuchosha mwili, nafsi na hata roho yako. Kuna wakati utajitahidi kufanya kila kitu ila utaona bado mambo ni magumu na pia kama vile hakuna mabadiliko yoyote yanayotokea.

Ukiona wakati kama huu umefika, basi usikae tu peke yake ukiendelea kudhoofika ndani yako. Ni wakati muafaka wa kutafuta msaada wa kiroho au kisaikolojia.

Watu wengi sana ambao ni wakombozi wa familia zao, wameishia kwenye changamoto za kiakili, magonjwa na wengine kupata sonona iliyosababisha washindwe hata kuendelea na kazi zao za kila siku, wewe usifikie huko.

Kama unaona kuna mahali umefikia na unaona kuzidiwa kabisa, tafuta mtu anayeweza kukusaidia katika hali hiyo.

Kulingana na changamoto uliyonayo, mtafute kiongozi wako wa kiroho au mwanasaikolojia ili akusaidie kukuvusha kwenye hali hiyo.

Usijiruhusu kuwa katika hali ya kukata tamaa na kuona kuwa hauwezi ukiwa peke yako, wengi waliofanya hivyo walijikuta wakiona maisha hayana thamani na wengine waliishia kujiua.

Ukiona tu, dalili zozote za kuelekea kukata tamaa, basi hakikisha kuwa unatafuta msaada mapema sana.

Hitimisho

Vita ya kuikomboa familia yako kutoka kwenye mipaka iliyowekwa, sio vita rahisi, ni vita inayohitaji nguvu na akili pia.

Ni vita inayohitaji ufahamu na mipango thabiti, wengi walioshindwa kujipanga vizuri, walishangaa kuwa nia yao nzuri iligeuka kuwa ni adui kwao wenyewe na wakaharibu maisha yao.

Kitabu hiki kinaweza kukulazimu kukisoma mara mbili au kulazimika kukisoma na ndugu zako wengine.

Ili kuikomboa familia yenu kwa haraka, ni vyema ukahakikisha ndugu zako wote muhimu wanakisoma vizuri na mnapata nafasi ya kutafakari kama ndugu kwa pamoja.

Bila kujali kuna changamoto gani ambazo anakutana nazo mkombozi wa familia, ni lazima kuamua kuwa utapata ushindi kwa ajili ya familia yako.

Ni matumaini yangu kuwa kama Mungu amekuchagua wewe kuwa mkombozi wa familia yako, hautakata tamaa.

Kama kuna mtu unayemfahamu ndiye amechaguliwa kuwa mkombozi wenu basi utamtia moyo na kumsaidia kutimiza majukumu yake.

See you at the Top!!

Kuhusu Mwandishi

Joel Arthur Nanauka ni mwandishi wa vitabu na mwalimu katika maeneo ya uongozi, biashara na kujitambua.

Ni mhitimu wa masomo ya biashara na uongozi kutoka chuo kikuu cha Dar es Salaam na Stashahada ya juu ya Diplomasia ya Uchumi kutoka kituo cha mahusiano ya nje (Centre For Foreign Relations).

Mwaka 2020 alitajwa katika orodha ya vijana 100 wenye ushawishi zaidi katika bara la Afrika na pia kijana mwenye ushawishi zaidi Tanzania katika eneo la ufundishaji watu kujitambua (Personal Development). Pia aliwahi kutajwa kama kiongozi bora kijana wa Dunia mwaka 2012, nchini Taiwani, China.

Amekuwa mkufunzi wa wakurugenzi wa kampuni binafsi na mashirika ya umma kupitia taasisi ya wakurugenzi Tanzania (IoDT) katika eneo la kuendesha mabadiliko katika taasisi (Change Management)

Joel ni mwalimu (Certified Trainer) katika eneo la biashara na ujasirimali anayetambuliwa na kutumika kufundisha mitaala ya vyuo vikuu vya Regent na Joseph Business School vyenye makao yako makuu nchini Marekani.

Pia amekuwa mlezi wa wajasiriamali wa Afrika kupitia shindano maalumu la Africa Entrepreneurship Award linalofanyika kila mwaka chini ya Benki ya BMCE iliyoko nchini Moroco.

Joel alikuwa ni mmoja wa timu maalumu ya wataalamu walioteuliwa na serikali chini ya Baraza la Uwezeshaji la Taifa (NEEC) katika kuandaa muhtasari wa mtaala maalumu wa ujasiriamali wa Taifa.

Joel Arthur Nanauka amekuwa mkufunzi wa vyombo vya habari tangu mwaka 2018 kupitia taasisi ya Tanzania Media Foundation (TMF) katika eneo la biashara na uongozi.

Amewahi kufanya kazi na Umoja wa Mataifa (UN) kupitia shirika la UNESCO na baada ya hapo alianzisha taasisi ya Africa Success Academy ambayo kwa sasa ndiye mkurugenzi wake.

Joel amemuoa Rachel na wamebarikiwa Watoto watatu wa kike: Joyous, Joyceline na Jonel

VITABU VINGINE VILIVYOANDIKWA NA JOEL ARTHUR NANAUKA.

HARDCOPY (Nakala ngumu)

- 1. Timiza Malengo Yako** (*Mbinu 60 walizotumia watu maarufu kufanikiwa*)
- 2. Ishi Ndoto Yako** (*Siku 30 za kuishi maisha unayotamani*)
- 3. Tabia 12 Zinazoleta Mafanikio.**
- 4. Ishinde Tabia Ya Kughairisha Mambo.**
- 5. Ongeza Kipato Chako** (*Maarifa juu ya fedha, Biashara na uwekezaji*)
- 6. Nguvu Ya Mwanamke.**
- 7. Mbinu Za Kufanikisha Ndoto Katikati Ya Changamoto.**

8. How To Pass Your Exams With Ease.

9. Uzalendo Na Ujenzi Wa Taifa.

10. Ufanisi Kazini.

11. Boresha Mahusiano Yako.

12. Money Formula.

13. Core Genius.

eBooks / SOFTCOPY (Nakala laini).

- 1. Money Formula** (Elimu ya fedha isiyofundishwa shuleni)
- 2. Hatua Sita Za Kujiajiri**
- 3. Muongozo Wa Mafanikio**
- 4. Core Genius** (Jinsi ya kugundua uwezo wako wa kipekee)
- 5. Jinsi Ya Kufanikiwa Katikati Ya Nyakati Ngumu.**
- 6. Saikolojia Ya Mteja**
- 7. Mbinu Za Kujenga Ujasiri Na Kujiamini.**
- 8. Surviving The Crisis.**
- 9. Namna Ya Kuondokana Na Madeni**
- 10. Uzalendo Na Ujenzi Wa Nchi.**

11. Mbinu Za Kuongeza Kipato.

12. Strategy 2021, Siri Za Kupata Matokeo
Makubwa Ndani Ya Mwaka Mmoja.

13. Nifanye Biashara Gani?

14. Marafiki.

15. Ufanisi Kazini.

16. Kiongozi Wa Tofauti.

17. Sayansi Ya Tabia.

**18. Mbinu 8 Za Maandalizi Ya Kufaulu Mitihani
Kwa Kiwango Cha Juu.**

**19. Siri 12 Wanazotumia Wanafunzi Bora Ndani Ya
Chumba Cha Mitihani.**

20. Maono.

21. Mafanikio Ya Kifedha Kwa Wanandoa.

22. Kuyaishi Maono Yako.

23. Nguvu Ya Mwanamke.

24. Ishinde Tabia Ya Kughairisha Mambo.

25. Ishi Ndoto Yako.

27. Mbinu Za Kuongeza Kipato Chako.

28. Uzalendo Na Ujenzi Wa Nchi.

29. Pigania Maono Yako.

Kozi Za Joel Nanauka, Unaweza Kuzisoma Online.

1. Mbinu Za Kuuza Zaidi.
2. Jinsi Ya Kujenga Kipato Cha Uhakika Kwa Kujiajiri.
3. Jinsi Ya Kuondokana Na Madeni.
4. Money Formula

Kupata kozi hizi wasiliana nasi

Whatsapp: **0762 312 117**

TEMBELEA MITANDAO YA KIJAMII YA JOEL NANAUKA.

YouTube: **Joel Nanauka** (Utapata VIDEO nyingi za kukufundisha mambo mbalimbali)

Instagram: **JoelNanauka_** (Utapata mafunzo kila siku yatakayokusaidia kupiga hatua katika maisha)

Facebook: **Joel Nanauka** (Utapata mafunzo kila siku na pia shuhuda mbalimbali za watu walionufaika na mafunzo)

Twitter: **jnanauka.**

Unaweza kupata vitabu vingine vilivyoandikwa na JOEL NANAUKA kutoka **TIMIZA MALENGO BOOKSHOP** tunapatikana Njia Panda Chuo Kikuu Ubungo, wasiliana nasi kwa namba zifuatazo.

Instagram:

1. @TimizaMalengo_Bookshop

Simu: **0745 252 670 | 0756 094 875**

2. @DivineDestiny_Bookstore tunapatikana Bamaga.

Simu: **0762 312 171**

